

строительству капитализма и формированию рыночных отношений, но уже в рамках единой Кореи.

Подводя итоги "круглого стола" и отмечая его высокий уровень, И. В. Грицких обратил внимание на ещё целый ряд незатронутых территориальных споров (в частности вокруг островов Спартли), необходимость изучения "подводных течений" которых, в том числе влияния и интересов США, очевидна. Все участники "круглого стола" сошлись во мнении о необходимости продолжения успешно начатой работы.

УДК 94(477.8) : 94(438)

Н. М. Стецюк

СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В ПОЛЬЩІ ПІСЛЯ АКЦІЇ "ВІСЛА"

У результаті післявоєнних подій національна мапа Польщі набула кардинальних трансформацій: відбулося майже повне знищення здавна існуючих ареалів проживання українського населення в південно-східній частині держави та започатковано нові – на заході та півночі комуністичної країни. Згідно з адміністративним поділом 1947 року, близько 55 тис. українців було переселено до Ольшанського воєводства, 48,5 тис. – Щецинського, 21 тис. – Вроцлавського, трохи менше 7 тис. – Гданського, близько 8 тис. – Познанського, а також майже 1 тис. – до Білостоцького. Лише незначній кількості українського населення близько 15 тис. осіб вдалося залишитися на своїх рідних землях [1, s.180; 2, s.20; 3, k. 21–25].

В Ольшанському воєводстві переселенці становили 11,5 % від загальної кількості населення регіону, Щецинському – 8,2 %, Вроцлавському – 5,9 %, Гданському – 4,7 %, а Познанському – 3,7 % [4, k.177]. Після адміністративної реформи 1950 р. частина українців опинилася в межах Зеленогурського (близько 15 тис.) і Кошалінського (33,5 тис.) воєводств, а також у невеликій кількості, Опольського воєводства, зменшуючи таким чином чисельність українського населення на теренах Щецинського (до 15 тис.), Вроцлавського (14,5 тис.) та Познанського воєводств [2, s.21].

Українська громада, опинившись у чужому середовищі, відчула на собі весь тягар матеріальних проблем. Обіцянки комуністичної влади про те, що українське населення отримає заможні господарства, які залишилися від депортованих німецьких поселенців, часто так і залишалися на рівні пропагандистських гасел. Згідно зі звітом "Про результати розселення українського населення на Віднайденних землях в рамках акції "В" від 24 липня 1947 р., у відповідності до наділених господарств. переселенців поділяли на чотири категорії:

1) ті, що отримали індивідуальне господарство (незначна кількість

сімей);

2) ті, яких із-за браку вільного житла розміщено в спільних господарствах;

3) направленні на фільварки (державні господарства);

4) робітники лісового господарства, будівельники та інші представники робітничих професій, що працювали за своєю спеціальністю та не потребували значних земельних наділів [5, к.32].

Відсоткове відношення категорій у кожному повіті було різне та залежало насамперед від наявності вільної землі й розвитку інфраструктури. Однак, належність до будь-якої із них не свідчила про матеріальні переваги. Основна маса господарств, що надавались українцям, була знищена на 25–50 %. У таємному рапорті Міністерства внутрішніх справ Польщі від 7 липня 1948 р., зазначалося, що розселення осіб української національності на північно-західних територіях відбувалося в період, коли найкращі господарства вже були роздані. Навіть тоді коли запас будівель був достатній, українців селили в найгірші оселі [6, к.233]. У помешканнях були відсутні дахи, вікна, двері, у деяких долівки. Найчастіше це були одинокі споруди не лише без меблів, а й печі. Заступник відділу Державного репатріаційного уряду в Гданському воєводстві Р. Квятковський у донесенні до Варшави стверджував, що "стан переселених родин є страшним, помешкання, що їм приділені, зовсім зруйновані, матеріально допомоги родини не отримують" [7, s.65]. У подібному документі з іншої місцевості воєводства один з урядників написав простіше: "серед переселенців акції "В" панує біда" [4, к.51]. Не менш трагічний образ української родини на новому місці проживання вимальовується на основі аналізу донесень повітових органів. Наприклад, у листопаді 1947 р. працівник староства із Мальборку записав у звіті, що більшість українських переселенців "залишаються надалі в зруйнованих господарствах, не маючи коштів навіть на такий необхідний ремонт, як вставлення вікон чи заміна даху" [7, к.73]. Так, в Ольштинському воєводстві на 10462 українських господарств, понад 3000 вимагають капітального ремонту, а 850 зовсім не були придатними для життя і вимагали негайної заміни [8, с.375]. На Нижньому Шльонську урядова переселенська кампанія взагалі була призупинена на деякий час. Оскільки саме тут українцям були наділені господарства з німецькими родинами, які ще не виїхали з них [9, к.30]. Така халатність комуністичної влади породила цілу хвилю міжетнічних конфліктів в регіоні.

Не дивлячись на ці проблеми, як засвідчує більшість звітів надісланих до Міністерства віднайдених земель (Ministerstwo Ziemi Odzyskanych), все ж перші українські переселенці опинились в порівняно кращому становищі. Адже вони були розселенні переважно в індивідуальні господарства, отримали матеріальну допомогу грошима, продуктами та будівельними матеріалами. І хоча ця сума допомоги була мізерною і "не давала можливості протриматися навіть зиму" [4, к.51],

продукти склалися з невеликої кількості картоплі, а в окремих місцевостях жита, вони підтримували українські родини декілька місяців, поки ті могли налагодити своє господарство. Деяким з переселенців вдавалося отримати державні кредити на відбудову господарства. Програма державного кредитування діяла не довго. Мізерне фінансування закінчувалися швидко, частина грошей зникла в кишенях місцевих урядовців. У деяких місцевостях інформація про таку можливість взагалі не була доведена до відома українців або була повідомлена їм запізно, коли програму вже закрили. Першим переселенцям вдалося перевезти на місце нового проживання частину свого господарства (худобу, сільськогосподарський інвентар тощо) [4, к.52].

Зовсім в іншій ситуації перебували українців, які потрапили на західні та північні землі Польщі з наступним транспортом. Внаслідок максимально прискорених темпів переселення та його умов більшість з них прибували на нове місце проживання без жодного пожитку та запасів. Із-за браку помешкань їх переважно розселяли по декілька сімей до однієї зруйнованої будівлі, до т. зв. дерев'яних "робітничих будиночків", підселяли до інших українських родин, що приїхали раніше, а інколи навіть до польських сімей, корінних жителів цих земель [6, к.233]. Таке "ущільнення з чужими" було категорично негативно сприйняте обома сторонами. Конфлікти досягали таких масштабів, що в наступних урядових звітах рекомендувалося за будь-яких обставин розселити такі родини [6, к.233, 254, 312].

Найбільшого незадоволення висловлювали українські переселенці, направлені до праці в державних господарствах. Бараки для проживання, регламентований час роботи, відсутність своєї землі сприймалося українцями дуже болісно. Однак з часом, згідно зі звітами офіцерів при місцевих управліннях акцією "Вісла", деяких українців, що були без жодних засобів існування, після ознайомилися з умовами свого проживання (брак помешкань, худоби, продовольства) навіть просили їх перевести до державних господарств, де б вони були хоча б забезпечені житлом, постійною роботою та заробітною платнею [5, к.33–34].

Найбільш забезпеченою вважалась четверта категорія українського населення, яка складалася з кваліфікованих працівників. Оскільки в умовах відбудови, робочі професії користувалися значним попитом. "Група ця незначної чисельності має непогані заробітки, які інколи доходять до 1000 злотих щоденно" – підкреслюється у донесенні шефа операційного відділу операційної групи "Вісла" від 24 липня 1947 р. [5, к.32].

У документах інших управлінь зазначеної групи знаходимо перелік основних проблем українських переселенців:

– більшість населення не встигла засіяти поля [6, к.221]. Більшість із них було переселено перед жнивими, тому також не мали жодних запасів сільськогосподарської продукції [11, с.126];

- внаслідок браку коней багато наділів залишилися неораними;
- відсутність коштів на відбудову господарств, стан яких вимагає значних фінансових коштів [6, к.221]. Рівень бідності настільки був високим, що українці були звільнені навіть від оплати за бланки з надання землі (мізерний офіційний збір до державної скарбниці) [7, с.66];
- критична недостача карток на продукти;
- бюрократично ускладнений спосіб оформлення нових документів власності;
- незацікавленість місцевої влади у справі будь-якої помочі переселенцям [6, к.221].

Критична ситуація українського населення у північних та західних землях не залишилася без уваги громадських організацій. Деякі родини отримали необхідну підтримку від польського відділу Червоного хреста, Суспільної опіки, державної Посівної акції та небайдужих місцевих жителів [12, к.51].

Життя на новому місці супроводжувалося не лише матеріальними проблемами, а й моральним тиском. Польська комуністична влада навіть не намагалася приховувати своїх завдань у справі асиміляції українського населення в державі. Інструкцією "Міністерства повернутих земель" від 10 листопада 1947 р. чітко заборонялося вживати стосовно осадників окреслення "українець". У випадку, коли серед переселенців потрапили представники української інтелігенції, наказувалося негайно розмістити їх окремо, і якнайдалі від громад, де мешкають осадники акції "Вісла" [4, к.8–10]. Вони перебували під постійним наглядом. "Відповідно до розпоряджень центральної влади між переселенцями "В" не можуть перебувати інтелігенція, така як, наприклад, священники, адвокати, урядовці та ін. Тим часом воєводський уряд володіє інформацією, згідно з якою на терені Щецинського воєводства перебуває 4 попів (греко-католиків української народності)... Просимо урегулювати, згідно з обов'язковими розпорядженнями" – зазначається у листі щецинського воєводи до місцевого відділу служби безпеки [13, с.52].

Водночас здійснювалась активна урядова антиукраїнська пропаганда. На шпальтах газет та журналів образ "українця" будувався як образ головного ворога "поляка і Польщі". Особливо критичною була місцева преса. Так, "Голос Узбережжя" (Głos Wybrzeża) у декількох липневих номерах (у період найбільшої активності переселенської кампанії) опублікував цикл репортажів про боротьбу "банд УПА" [14]. Транслявалися відповідного змісту радіопередачі, показували фільми, основою сюжету яких стали "злочини УПА" [15]. Свою роль відіграло також пропагандистське гасло, що акція "Вісла" охопила "найгірші, ворожі елементи" [7, с.64]. Поширенню цих чуток сприяла інформація військового ескорту. Начальник транспорту Р-391, який прибув до Ленборка 5 липня 1947 р., у розмові з працівником служби безпеки повідомив, що кожен з переселенців "забезпечений грошима та, навіть,

доларами... є можливість, що [українці – *Авт.*] привезли зі собою зброю, оскільки більшість з них члени банд" [5, к.18].

Такий шквал негативної інформації впливав на сприйняття переселенців місцевою владою та новими сусідами-поляками. Про рівень укорінення стереотипу "українець-бандит" свідчить хоча б той факт, що акція "Вісла", будучи класичним прикладом застосування збірної відповідальності, не була засуджена жодним тогочасним польським середовищем. Однак, відношення до українських переселенців пересічного польського населення на місцях не мали загального характеру і залежали переважно від конкретної ситуації [4, к.51–64].

Значна частина українців, не маючи засобів до існування, були змушені йти у найми до польських сусідів. Спочатку поляки побоювалися надавати роботу переселенцям, але можливість дешевої робочої сили сприяла подоланню будь-яких стереотипів. Крім того, за матеріалами звітів, новоприбулі осадники постійно характеризувалися як дуже працьовиті, "працювали краще за німців, та були більш покірні" [8, к.73]. Деякі сусіди намагалися максимально використати матеріальну ситуацію своїх нових односельчан [4, к.57]. Інші після особистого знайомства з українськими осадниками, не знаходячи відповідностей нав'язаного образу та дійсності, ставилися до них доброзичливо та надавали всіляку підтримку [6, к.171]. У громаді Мілобош гміни Шмехів Кошалінського повіту "українець з акції "Вісла" А. Брилінський був обраний на посаду солтиса, хоча в цій громаді проживає переважна більшість родин поляків" [8, к.159]. Урядовий інспектор у цій справі настійливо рекомендував місцевій повітовій владі виправити таке "непорозуміння". Недовіра до українців поступово зникала, а приклади конфліктів все більше набували побутового характеру. Найгірші відносини українського населення довгий час залишалися з польськими репатріантами з УРСР [16, s.295].

Згідно зі звітом шефа оперативного відділу операційної групи "Вісла" К. Сохацькі, щодо пануючих настроїв українських переселенців можна поділити на три групи:

"1-ша – близько 60 % новоприбулих сумлінно приступили до обладнання свого побуту. Люди задоволені, позитивно налаштовані до влади і тішаться, що врешті можуть спокійно працювати.

2-га – більше 20 % незадоволених, які все більше схилиються до пошуку нових господарств. Багато з них чекає на зміну ситуації і можливе повернення на південно-східні землі.

3-тя – решта – самотні старці, каліки, що потребують опіки зі сторони держави" [5, к.35–36].

Однак це умовний поділ постійно заперечувався донесеннями місцевої влади. Майже кожне із них містить інформацію, що частина українських переселенців самовільно залишило визначенні владою місця, шукаючи ліпших умов проживання. Більшість таких родин "зникли у невідомому напрямі" [4, к.54]. Інші взагалі не розпочинали налагодження

господарки, "трактуючи своє перебування на Віднайденних землях як явище тимчасове, постійно звертаються до місцевої влади, державних урядовців з питань переселення за матеріальною допомогою та дозволом переїзду на інші об'єкти або повернення додому" [4, к.56]. Вони відмовлялися оформляти заяви на право власності, оскільки після їхнього отримання автоматично втрачали будь-які права на майно, що залишили на південно-східних землях Польщі. Подібні настрої панували переважно серед "розбитих родин" [4, к.57]. Родичі, які проживали раніше всі разом – громадою, часто потрапляли до різних транспортів і були розселенні уздовж всього західного та північного польського кордону. Ситуацію напружували також чутки, що "всіх українців мають намір замкнути в таборах" (Щецинське воєводство) [5, к.36], про початок нової війни вже проти СРСР [4, к.55] тощо.

Важливою проблемою українських осадників також була проблема з особистими документами. Більшість родин під час акції їх втратила будь-які посвідчення особи. Вони реєструвалися на місці прибуття лише за свідченнями своїх односельчан або, навіть, із власних слів, що дуже непокоїло місцеву владу. Польські урядовці не безпідставно побоювалися, що в такому хаосі багато людей, раніше підозрюваних у зв'язках з УПА, легко можуть змінити свої особисті дані. Переселенські карти, основний документ, який міг би підтвердити слова українця, знаходились у воєводських управліннях, однак "жодна з гмін не бере їх до уваги" [17, к.61]. У деяких місцевостях видання посвідок особистості взагалі було призупинено до роз'яснення центральної влади, як потрібно вписувати до таких документів національність новоприбулих. Адже значна частина з них після поневірянь переселення "різко стала визнавати себе поляками" [4, к.64]. "Не отримали ми жодних документів. Ми мали лише такі маленькі карточки подібні до поштових переказів, на яких зазначалося прізвище, ім'я, гміна, до якої нас привезли, і поставлена печатка „В”" – згадував через роки викладач Вищої школи мистецтв у м. Гданськ А. Ментуш [18].

У цьому питанні також не минуло без казусів. Українські переселенці, користуючись ситуацією з масовою втратою документів, часто звертались за допомогою до "умільців", які виписували за певні кошти чи продукти їм нові, "більш корисні для отримання пільг від влади". Так, на пунктах розподілу майна чи матеріальної допомоги почали масово з'являтися члени Польської робітничої партії "завзяті комуністи" та власники Бронзових та Срібних хрестів, що надавалися за заслуги "в справі відродження Народної Польщі" [4, к.64]. При цьому такі особи, на велике здивування місцевої влади, переважно належали до категорії "А" чи "Б" переселенців з акції "Вісла". Пізніше з'явилися фальшиві перепустки, завдяки яким частина українських родин змінила місце проживання чи отримала можливість відвідувати своїх родичів [19, к.836].

Ситуація з документами змінилася в 1949 році після загального

перепису населення, коли люди були зареєстровані там, де перебували на час цієї акції. Водночас саме тоді деякі українські імена та прізвища свідомо були спольщені [7, s.70].

Влада намагалася обмежити всі аспекти існування переселенців, які б впливали на їхнє національне самовизначення. Українці були позбавлені національної освіти, культурних товариств, можливості вільно розмовляти рідною мовою та молитися у своїх церквах. Деякі з українців відмовлялися віддавати своїх дітей до польських шкіл. Більшість трималося осторонь та намагалися спілкуватися лише з "своїми".

Основною вимогою новоприбулих було власна церква. Польські комуністи добре розуміли роль віри у формуванні та зміцненні національної свідомості українців, тому українське духовенство перебувало під постійним контролем спецслужб. У 1948 р. воєводський комітет в Ольштині так охарактеризував становище Греко-католицької церкви у воєводстві – "місцева влада не хоче допустити відновлення українського руху, а тому унеможливує створення греко-католицьких парафій... Греко-католицьких віруючих направляють до римо-католицьких костелів" [19, k.54].

Після очищення Автокефальної православної церкви від "національних елементів" ставлення влади до православних священиків змінилося. Вона вже не розглядалась носієм української свідомості, а навіть більше, стала засобом русифікації переселенців. До кінця 1949 р. в Ольшанському воєводстві отримали дозвіл на діяльність 9 православних парафій. Православні осередки також існували на теренах Нижнього Шльонську і в Щецинському воєводстві [21, s.161].

Зі свого боку польські спецслужби ретельно відслідковували будь-які спроби українських священиків організувати навколо себе людей. Показовим у цьому контексті є донесення Ольштинського воєводського комітету державної безпеки від 1 квітня 1949 р., в якому йшлося, що "в повіті Венгожево зафіксовано контакти місцевого священика з українцями та колишніми членами АК [Армії Крайової – *Авт.*]. Священик виголошує проповіді та сповідає українською мовою. В даний час священик взятий в активне розпрацювання" [13, s.60–61]. Однак деяким греко-католицьким священикам вдавалося вижити на нових землях за умов конспірації та підтримки українського населення продовжувати службу серед вірних. Більшість переселенців у своїх спогадах відмічають позитивну роль віри у їхньому важкому житті на нових землях [16].

Не дивлячись на ліквідацію військових формувань УПА в Польщі, комуністична влада надалі вела активну діяльність спрямовану на виявлення можливих українських націоналістичних осередків, остерігаючись їхнього перенесення на північно-західні землі країни. Інформаційні донесення польських спецслужб того періоду переповнені повідомленнями про діяльність УПА. Зокрема, у серпні 1949 р. в

Лавецькому повіті Ольштинського воєводства було занотовано спроби організаційного відновлення діяльності цієї структури. У той же період в поле зору польських спецслужб потрапила інформація, що на території повіту Венгопсево перебувала перекладачка посольства Народної польської республіки в Чехословаччині А. Платош, яка була відома як зв'язкова сотні "Гриня" [22, s.46].

За таких умов над всією українською громадою в Польщі було встановлено посилений державний контроль через органи спецслужб та міліції з метою запобігання відновлення конспіраційної структури ОУН і УПА, поширення антидержавної діяльності. Українське середовище систематично наповнювалося інформаторами та шпигунами, серед яких часто (з власної волі чи під примусом) були їхні сусіди – поляки. Підтвердженням цього може бути лист повітового інспектора осадництва в Ленборку, згідно з яким солтис громади Гарчегури повідомив у відповідні органи, "що в селі Дажків до розселених осадників з акції "В", а саме господарства Цибульського, 15 липня 1947 р. з повіту Томашів Любельський прийшов якийсь чоловік, якому всі присутні цілували руки". Внаслідок побаченого, солтис зробив висновок, що "нічний гість може бути священиком, який переховується від влади" [7, s.68].

Під особливу увагу спецорганів також потрапили українці, які проживали на північних і західних теренах держави ще до акції "Вісла". Насамперед це відносилось до українського студентства. Зокрема було встановлено нагляд за українськими студентами Гданської політехніки, членами існуючих у цьому навчальному закладі українських організацій [29, с.46].

Відомі приклади вербування потрібних інформаторів із українського середовища. Так, завдяки науковим пошукам польського дослідника І. Галагіди, відома на сьогодні трагічна доля Л. Лапінського, відомого за псевдонімом "Зенон". Колишній шеф Служби Безпеки III округу ОУН, а одночасно агент Міністерства державної безпеки Польщі та НКВС об'їздив північно-західні воєводства держави, налагоджував контакти із відомими членами УПА, обіцяв допомогу, а потім їх деконспірував та видавав владі. Упродовж 1949–1954 рр. "Зенон" очолював фіктивний "Провід ОУН", який в той час повністю знаходився під контролем польської контррозвідки, втягуючи до нього симпатиків та колишніх членів українського підпілля, якими вдалося дістатися до північно-західних воєводств, а також емісарів із Заходу. Внаслідок таких провокаційних дій, в пастку польських спецслужб потрапило чимало свідомих українців [23].

Проте антидержавна діяльність українських переселенців була маргінальним явищем. У більшості випадків вони були дезорієнтовані, розгублені і застрашені [4, k.51–64]. Українцям важко було адаптуватися на нових місцях проживання насамперед внаслідок культурних відмінностей (інші мова, звичаї, способи господарювання, дотримання свят у відповідності з григоріанським календарем) та закодованого

владою в суспільній свідомості регіону негативного стереотипу "українця-бандерівця". Налагодження будь-яких контактів між польськими та українськими осадниками було можливим лише у тих місцевостях, де перші походили з теренів, які не мали досвіду таких спільних взаємин. Більш простіше українські переселенці встановлювали відносини з представниками інших дискримінаційних груп – німцями та кашубами [24, с.42–43].

Христини, весілля, похорони, релігійні свята ставали основними поясненнями масових спільних зустрічей українців, де розмовляли на рідній мові, згадувалися рідні землі, мріялося про повернення. На думку, В. Мокрого, була це своєрідна національна маніфестація: "Замкнуті в чотири стіни батьківська мелодія і мова стали першими формами протесту і захисту перед асиміляцією" [25].

Таким чином, заборона національного самовираження, постійний державний нагляд наперекір сподівань урядових кіл навпаки призвели до консервації українського середовища, створення справжнього "українського гетто". Ця ізоляція, що підтримувалася українською інтелігенцією, сприяла збереженню власної національної ідентичності серед переселенців, стояла на перешкоді їхній асиміляції. Українці, розміщені в жахливих умовах проживання, що різко відрізнялися від попередніх, відчували себе ображеними і обділеними. Вони об'єднувалися не лише супроти зовнішнього несприятливого світу, а й надією на повернення додому.

Література

1. **AAN.** – Z. MOZ, sygn. 516g, 383 k. 2. **ANN.** – Z. 196. MZO, sygn. 786, 452 k. 3. **ANN.** – Z. 196. MZO, sygn. 787, 823 k. 4. **ANN.** – Z. 196. MZO, sygn. 788, 313 k. 5. **Archiwum** Akt Nowych (далі – ANN). – Z. 285. Ministerstwo Oświaty w Warszawie, sygn. 467, 344 k. 6. **Archiwum** Państwowy w Przemyślu (далі – APP). – z. Państwowy Urząd Repatriacyjny. Wojewódzki Oddział w Rzeszowie, sygn. 407, 693 k. 7. **CAW.** – Z. Sztab Generalnego Wojska Polskiego, sygn. IV. 501. 1/A. 606. 8. **CAW.** – Z. Sztab Generalnego Wojska Polskiego, sygn. IV.501.1/A.608. 9. **Centralne** Archiwum Wojskowe (CAW). – Z. Główny zarząd polityczny Wojska Polskiego. 1945 – 1949, sygn. IV. 505. 1/A. 606. 10. **Drozd R.** Droga na zachód. Osadnictwo ludności ukraińskiej na ziemiach zachodnich i północnych Polski w ramach akcji "Wisła". – Warszawa, 1997. – 312 s. 11. **Drozd R.,** Hałagida I. Ukraińcy w Polsce 1944 – 1989. Dokumenty i materiały. – Warszawa, 1999. – 302 s. 12. **Dziennik** Bałtycki. – 1995. – № 104. – 5 maja. 13. **Hałagida I.** Prowokacja "Zenona". – Warszawa, 2005. – 318 s. 14. **Hałagida I.** Ukraińcy w Województwie Gdańskim w latach 1947 – 1956 // Polska i Ukraina po II wojnie światowej / red. W. Bonusiaka. – Rzeszów, 1998. – S. 59 – 76. 15. **Hann K.,** Stępień S. Tradycja a tożsamość. Wywiady wśród mniejszości ukraińskiej w Przemyślu. – Przemyśl, 2000. – 318 s. 16. **Ibidem.** – Z. 196. Ministerstwo Ziem Odzyskanych (MZO), sygn.

784, 516 k. 17. **Kmita M.** Wpływ akcji "Wista" na życie Ukraińców w PRL // Problemy Ukraińców w Polsce po wysiedleńczej akcji "Wisła" 1947 roku / pod red. W. Mokrego. — Kraków, 1997. — S. 41 – 54. 18. **Mokry W.** Dzisiejsza droga Rusina do Polski // Tygodnik Powszechny. — 1981. — № 46. 19. **Syrnik J.** Ukraińskie Towarzystwo Społeczno-kulturalne (1956 – 1990). — Wrocław, 2008. — 515 s. 20. **Urban K.** Kościół prawosławny w Polsce 1945 – 1970. — Kraków, 1996. — 418 s. 21. **Zieliński L.** Reforma rolna i osadnictwo Województwa Gdańskiego w latach 1945 – 1947. — Gdańsk, 1965. — 322 s. 22. **Див.:** Гłos Wybrzeża. — 1947. — № 23. — 11 липца; № 24. — 12 липца; № 25. — 13 липца; № 28. — 16 липца. 23. **Наприклад, див.:** Wołoszuk L. Historia jednej fotografii // Problemy Ukraińców w Polsce po wiesiedleńczej akcji „Wisła” 1947 roku / pod red. W. Mokrego. — Kraków, 1997. — S. 403 – 414. 24. **Трухан М.** Українці в Польщі після Другої світової війни 1944 – 1948. — Париж – Торонто – Сідней, 1988. — 404 с. 25. **Цепенда І.** Відгомін "хрущовської відлиги" у Польщі та її вплив на етнополітичне становище української меншини (1955-1958 рр.) // Галичина. — 2001. — № 5 – 6. — С. 372 – 377.

Стецюк Н. Н. Положение украинского населения в Польше после акции "Висла"

В статье рассмотрено положение и условия обитания украинского населения в Польше после проведения операции "Висла" в 1947 г.

Ключевые слова: операция "Висла", УПА, украинские переселенцы.

Стецюк Н. М. Становище українського населення в Польщі після акції "Вісла"

У статті розглянуто становище та умови проживання українського населення в Польщі після проведення операції "Вісла" у 1947 р.

Ключові слова: операція "Вісла", УПА, українські переселенці.

Stecuk N. M. Status of Ukrainians in Poland after "the Visla" operation in 1947

The article deals with status of Ukrainians and regulations concerning their living conditions in Poland after "the Visla" operation in 1947.

Keywords: "The Visla" operation, UPA, Ukrainian settlers.